

John Wändesjö

Birger Jarls torn

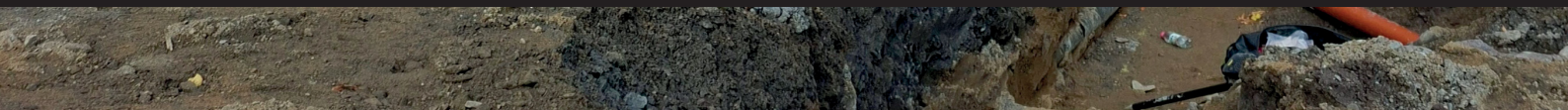
UA rapport 2025/24

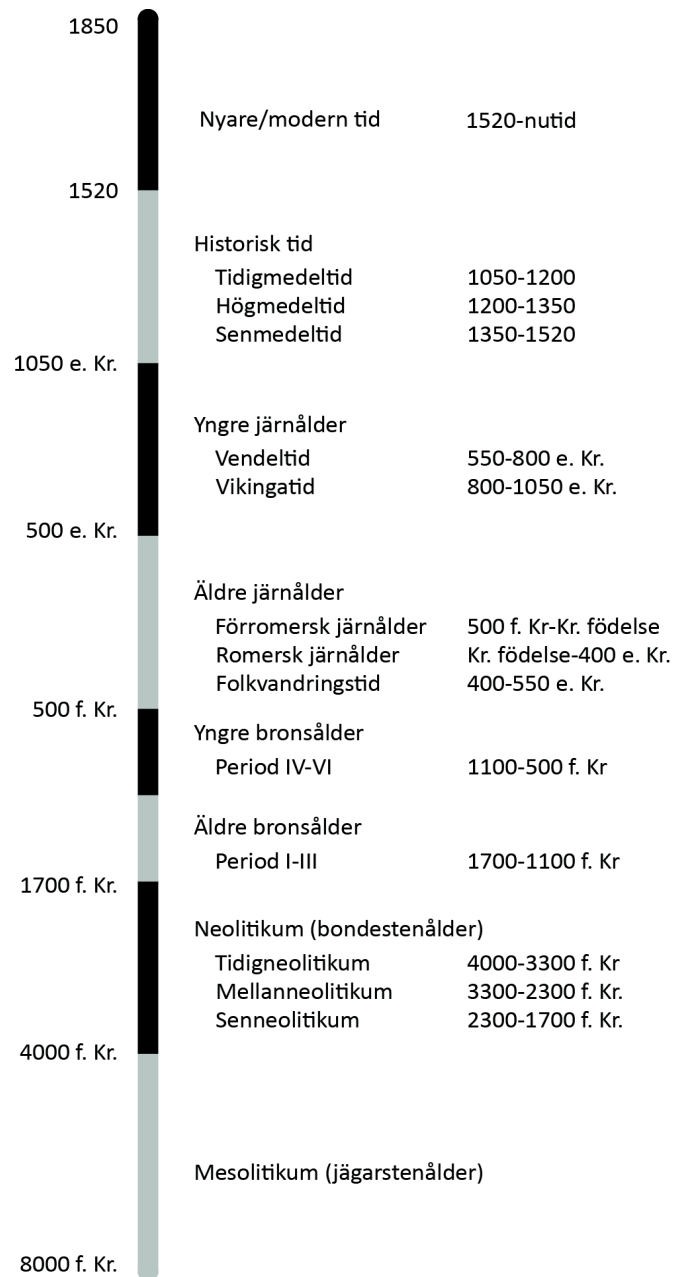
Arkeologisk undersökning i form
av schaktningsövervakning
Lst dnr 25338-2025

Uppland
Stockholms län
Stockholms kommun

GRÅMUNKEHOLMEN 3

L2015:7789

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgängligt på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>. Undantaget är Lantmäteriets kartmaterial.

Fotografier: Uppdrag arkeologi (om annat ej anges).
 Omslagsbild: Birger Jarls torn fotograferat från söder.
 Redaktion och layout: Richard Grönwall
 Producerad av Uppdrag arkeologi i Sverige AB.
 Stockholm 2025.

Birger Jarls torn

UA rapport 2025/24

John Wändesjö

Innehåll

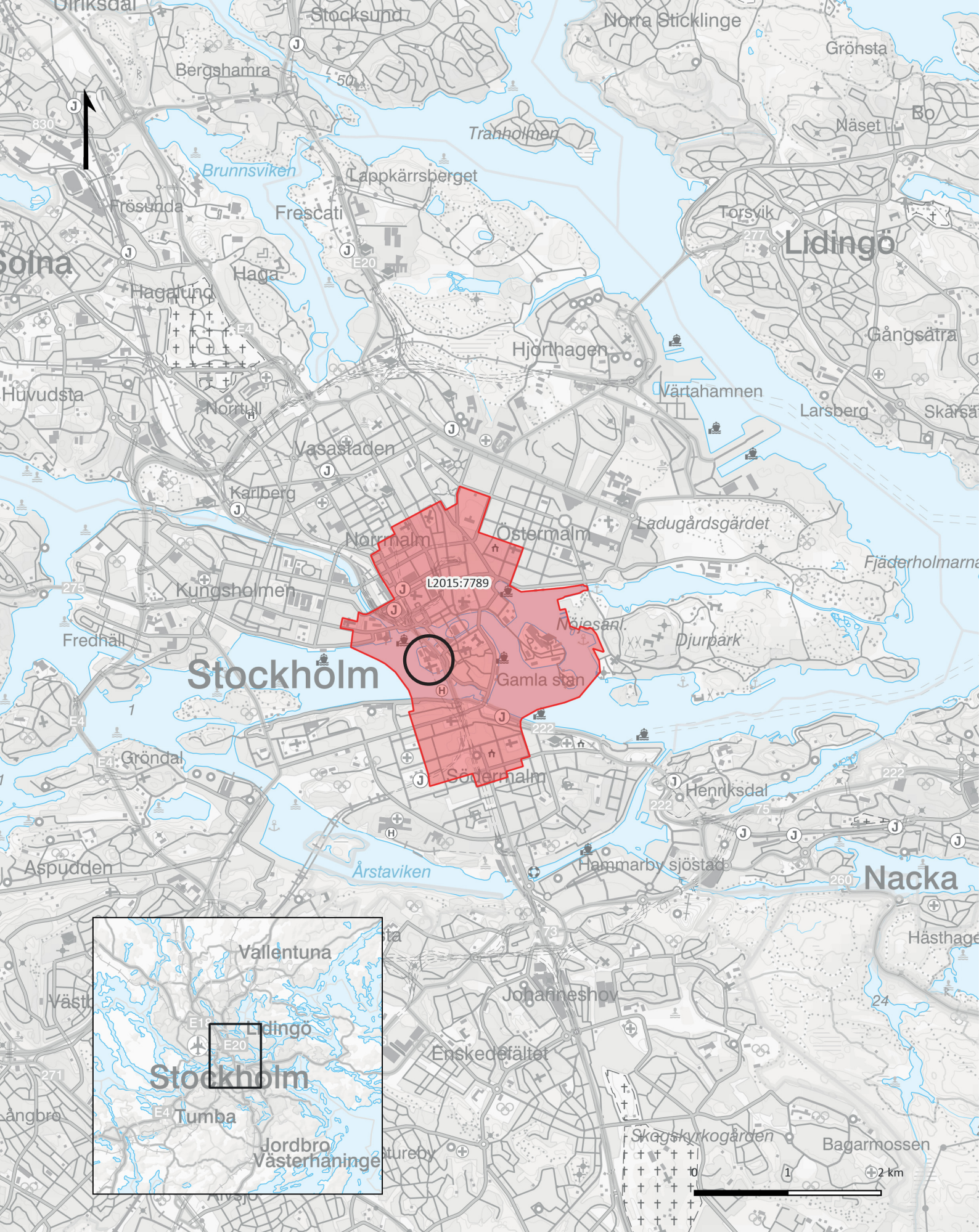
Administrativa uppgifter	5
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Antikvarisk bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar	9
Utan SR nr	9
SR 1075	10
SR 1442	10
SR 1444	10
Genomförande	11
Syfte och frågeställningar	11
Metoder och arbetsmoment	11
Maskinschaktning och handgrävning	11
Dokumentation	11
Fyndstrategi	11
Analyser	11
Rapportering och distribution	11
Resultat	12
Schakt	12
Kontexter	12
Lager 218	12
Stenläggning 265	12
Lager 270	12
Stenläggning 296	13
Lager 301	13
Stenläggning 302	13
Bärlager 303	13
Fynd	13
Keramik	13
Tolkning av resultaten	13
Utvärdering av undersökningsplan	14
Referenser	15

Bilagor

1. Schakttabell
2. Kontexttabell
3. Fyndtabell
4. Sektionsritningar, skala 1:50
5. Relationsmatris

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr:	431-25338-2025 (2025-06-10)
Uppdrag arkeologi projektnr:	25034
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholms
Kommun:	Stockholms
Fastighet:	GRÅMUNKEHOLMEN 3
Fornlämning:	L2015:7789
Uppdragsnr Fornreg:	202500795
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Undersökt yta:	14,5 m ²
Projektgrupp:	John Wändesjö (projektledare)
Företagare:	Statens fastighetsverk
Undersökningsperiod:	2025-09-01 – 2025-09-05
Dokumentationsmaterial:	Digital projektdatabas och inmättningsfiler förvaras tillsvidare hos Uppdrag arkeologi.
Fynd:	Ja

Figur 1. Översiktskarta med läget för den arkeologiska undersökningen markerat med cirkel. Utbredningen av stadslagret L2015:7789 markerat med rött. Skala 1:50000.

Sammanfattning

I samband med markingrepp för ledningsdragningar inom fastigheten GRÅMUNKEHOLMEN 3 på Riddarholmen i Stockholm genomfördes under september 2025 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Undersökningsområdet omfattade en cirka 550 m² stor yta utanför det så kallade Birger Jarls torn (fig. 1 och 5).

Vid undersökningen påträffades tre olika nivåer av stenläggningar som utifrån tidigare observationer och uppgifter i kart- och arkivmaterial kan dateras till 1600- och 1700-talen.

Bakgrund

Antikvarisk bakgrund

Statens Fastighetsverk planerade markgrepp för ledningsdragnings utanför Birger Jarls torn och Överkommisariens hus inom fastigheten GRÅMUNKEHOLMEN 3 på Riddarholmen i Stockholm (fig. 1 och 5). Arbetet skulle ske inom fornlämning L2015:7789, som utgörs av Stockholms äldre stadslager (fig. 1 och 5). Länsstyrelsen beslutade mot bakgrund av detta att en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning behövde ske i samband med arbetena. Undersökningsområdet (UO) omfattade drygt 550 m² och arbetena genomfördes under september 2025.

Topografi och fornlämningsmiljö

Ett franciskanerkloster etablerades, enligt klostrets eget diarium, år 1270 på Riddarholmen i Stockholm och ön kom därefter att kallas för Gråmunkeholmen (Stahre et al 2005 s 201). Från 1400-talets slut är det känt att det även fanns en profan bebyggelse på holmen, där ägarna betalade så kallat tomtöre till klostret. Efter kyrkoreduktionen år 1527 drogs klostrets egendom in till kronan och klosterbyggnaderna kom bland annat att användas till Helgeandshus och skola under den återstående delen av 1500 talet (Olsson 1928:12ff).

Birger Jarls torn är ett av de två försvarstorn som Gustav Vasa lät bygga på Riddarholmen omkring år 1530. Det andra tornet ingår idag som en del av det Wrangelska palatset. Redan under 1400-talet ska det ha fun-

Figur 2. Detalj ur Vädersolstavlan från år 1535. Bakom tornen, till vänster i bild, avbildas en viss träbebyggelse och en väderkvarn. SSM:s arkiv, E 287.

Figur 3. Detalj av Hogenbergs stick av Riddarholmen från Brunkeberg, omkring år 1580. Birger Jarls torn syns till höger i bild på udden. En rad med byggnader löper söderut mot det andra tornet. SSM:s arkiv, F 50268.

nits provisoriska försvarsverk på holmen. Inför hotet från Kristian II kom de norra delarna av Riddarholmen att förstärkas med timrade skansar och skärmar, byggnationer som finns omnämnda i stadens räkenskaper från år 1520. Befästningslinjerna förstärktes ytterligare under Kristian II:s ockupation men år 1525 drabbades träanläggningarna av en eldsvåda. De två försvarstornen som sedan kom att ersätta den tidigare befästningslinjen uppfördes på order av Gustav Vasa. Birger Jarls torn finns avbildat på Vädersolstavlan från år 1535 (fig. 2). I tavlan kan ses två vingmurar som löper i spetsig vinkel på ömse sidor om tornet, mot punkter där berget stupar brant mot stranden (Hansson 1956:256 ff).

Förutom vingmurarna har det även funnits en skans eller ett staket som förbundit Birger Jarls torn med det torn som numera ingår i Wrangelska palatset. Staketet ersattes senare med tegelmur som sträckte sig i västra vingens förlängning. Arbetet med muren påbörjades år 1567 (a.a:256 ff).

Under 1620-talet donerades flera stora tomter på Gråmunkeholmen till adelsmän som lät uppföra palats, vilket medförde att namnet kom att ändras till Riddarholmen. På holmens norra del uppläts år 1628 tolv klostertomter till dåvarande riksrådet Per Banér (Löfgren 1940:368). Per Banér sålde sedan marken kring det norra tornet till brodern Axel år 1635. Axel köpte in ytterligare några tomter och fick år 1635 det norra försvarstornet i donation av kungen, eftersom det låg inne på hans mark (a.a:368).

Regleringskartan från omkring 1635 visar att den byggnad som idag kallas Överkommissariens hus, direkt öster om Birger Jarls torn, hade uppförts i anslutning till tornet på Axel Banérs tomt (fig. 4).

Tidigare undersökningar

vingmurarna påträffades (Hansson 1956:260).

SR 1075

Under mars år 2005 genomfördes en arkeologisk förundersökning framför Gamla Auktionsverket och tornet. Tre provgropar grävdes i syfte att undersöka markförhållandena inför planerade ombyggnadsarbeten i Birger Jarls torn. I botten framkom kulturlager med keramikfragment, där ett skaft till en trebensgryta kunde dateras till mitten av 1600-talet. Även två yngre kullerstensnivåer dokumenterades (Wändesjö 2006:9).

SR 1442

År 2006 utfördes schaktning för anläggande av sprinklerrör och elkabel. Marken närmst tornet visade sig vara urschaktad, något som troligen skett vid ombyggnationerna på 1950-talet. De kulturlager som framkom var begränsade till en mindre svacka i berggrunden (cirka 1,5 x 3 meter stor) intill Gamla Auktionsverkets nordöstra hörn. Schaktet var närmare 2,3 meter djupt och det fyndförande kulturlagret var knappt 0,4 meter tjockt. Tre äldre kullerstens-

nivåer påträffades. Den yngsta framkom omkring 0,6 meter under dåvarande gatunivå och är sannolikt samtida med byggnationen av Gamla Auktionsverket, det vill säga från 1750-talet. Den andra kullerstensgatan låg 1,1 meter under gatunivån och har troligen anlagts under 1700-talets första hälft, baserat på att bland annat porslin och kritpipsskaft fanns i lagret under kullerstensnivån. Den äldsta kullerstensgatan påträffades på 1,4 meters djup och är förmodligen från 1600-talets andra hälft då den låg ovanför ett fyndförande lager som kan dateras till sent 1500-tal - tidigt 1600-tal.

Det begränsade fyndmaterialet från det äldsta fyndförande lagret (L 10) utgordes huvudsakligen av yngre rödgods (BIIy), tre skärvor stengods samt enstaka glasskärvor. Bland rödgodsskärvorna kan nämnas handtaget till en trebensgryta- eller panna med en form som daterar den till sent 1500-tal.

Stengodsskärvorna representerar tre olika typer av stengods Siegburg, Westerwald och Raeren. Westerwald- och Raerenkeramik förekommer vanligen under 1500-talets andra hälft fram till 1600-talets mitt. Även en del av ett pottkakel påträffades. Sammantaget kan lagret dateras till perioden från cirka år 1550 till 1600-talets början.

SR 1444

År 2006 grävdes V/A-schakt för sprinklersystem. I schaktets övre delar framkom ett lager som daterades till 1500-talets slut eller 1600-talets början. Mot botten av schaktet påträffades fynd med datering till 1500-talets mitt eller senare hälft.

Figur 7. Birger Jarls torn fotograferat från söder.

Genomförande

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera eventuell framkommen fornlämning.

Metoder och arbetsmoment

Maskinschaktning och handgrävning

En övervägande del av schaktningen utfördes med stöd av grävmaskin. I de fall orörda kulturlager eller andra lämningar påträffades genomfördes undersökningen för hand med fyllhacka och skärslev.

Dokumentation

Undersökningen genomfördes kontextuellt där varje enskild och meningsbärande kontext erhöll ett unikt ID-nummer med tillhörande separat beskrivning. All inmätning genomfördes med RTK-GPS. Analogt insamlad fältdata, undantaget fotografier, har sammanställts i en för projektet unik digital projekt-databas (Intrasis ver. 3.2.0). Kontexternas kronologiska relationer har sammanställts i en matris. Valda kontexter och stratigrafiska relationer dokumenterades i sektionsritningar. Arbetsmoment och valda objekt fotograferades löpande.

Fyndstrategi

Fynd omhändertogs enligt Riksantikvarieämbetets anvisningar i ”Fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial” och ”Vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen, uppdragsarkeologi”. Fynden samlades in och hanterades med utgångspunkt i undersökningens syfte och ambitionsnivå. Fynden kommer efter rapportens godkännande att överlämnas till av Riksantikvarieämbetet fyndfördelat museum.

Analys

Inga naturvetenskapliga analyser utfördes.

Rapportering och distribution

Resultaten av utredningen presenteras i denna rapport, i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag och Generellt förfrågningsunderlag för 2025. Genomförda insatser och resultat har efter godkännande av Länsstyrelsen i Stockholm registrerats i Kulturmiljöregistret (KMR) genom Fornreg. Rapporten finns lagrad och tillgänglig digitalt i Riksantikvarieämbetets tjänst för lagring av arkeologiska rapporter

Resultat

Schakt

Schakt 200

I samband med arbetena grävdes ett 12,5 x 0,6–2 meter stort och 1 - 1,4 m djupt schakt söder om Birger Jarls torn (fig. 8). Större delen av schaktet sträckte sig i en äldre rörgrav innehållandes modernt fyllnadsmaterial. I den södra delen av schaktet, i anslutning till den östra kanten av den tidigare rörgraven grävdes en 1 m² stor yta med bevarade och intakta kulturlager. I den östra schaktkanten kunde här konstateras bevarade kulturlager utmed en sex meter lång sträcka.

Kontexter

Kontexterna handgrävdes och redovisas nedan i stratigrafisk ordning, från yngre till äldre lämningar (fig. 8, bilaga 5).

Lager 218

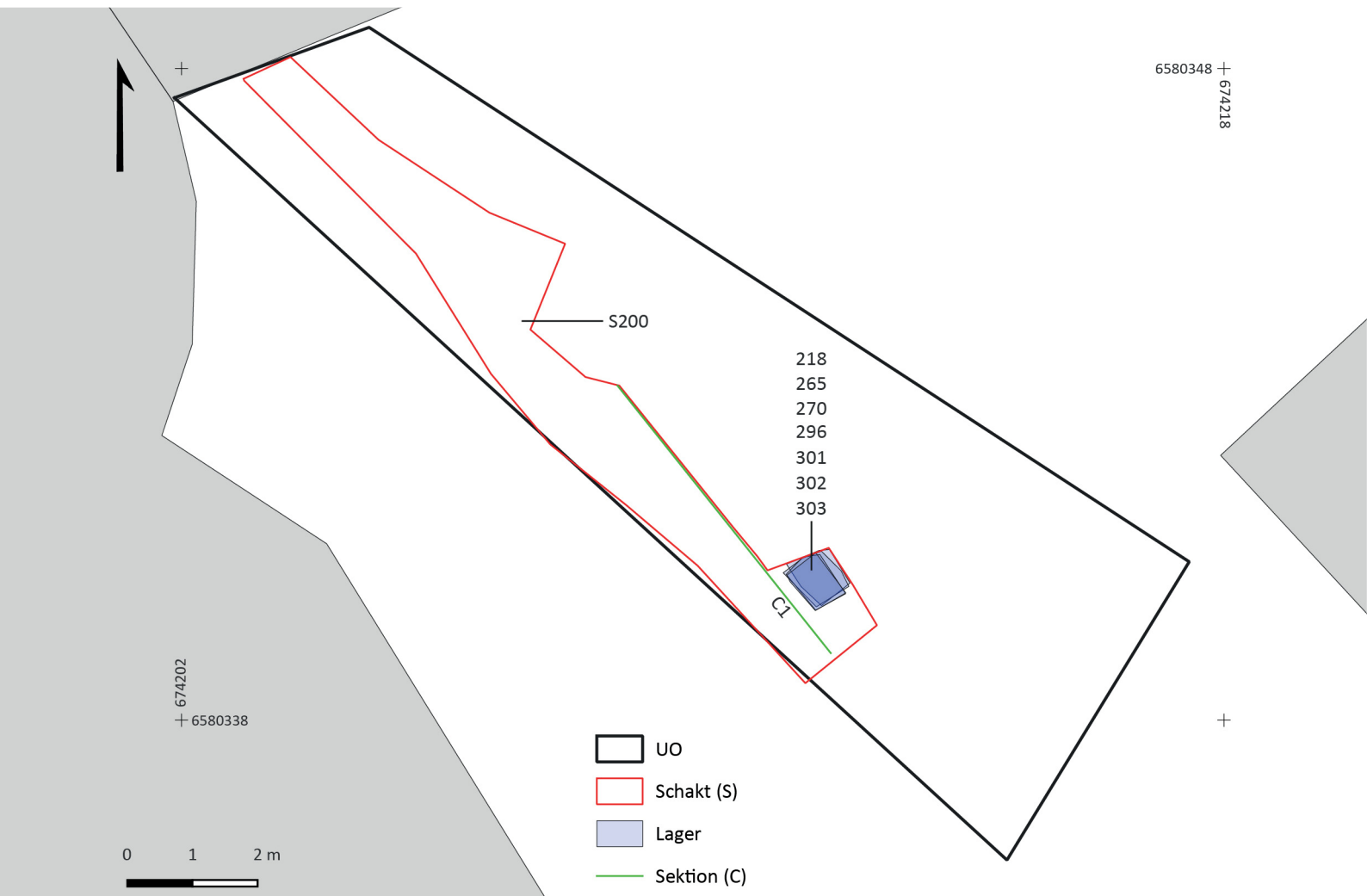
0,5 meter under nuvarande marknivå framkom ett 0,8 x 0,7 meter stort och 0,1 meter tjockt, svartbrunt lager. I lagret framkom fynd av keramik, spik och fönsterglas. Lagret tolkas som ett kulturlager som avsatts ovanför en stensatt gata eller torgyta och fanns även bevarat utmed en 5 meter lång sträcka i den östra schaktkanten (bilaga 4, C1).

Stenläggning 265

0,6 meter under nuvarande marknivå framkom en stenläggning bestående av 0,1 meter stora rundade naturstenar. Stenarna var lagda i ett 0,1 meter tjockt lager av ljus sättsand. Lagret fanns även bevarat utmed en 5 meter lång sträcka i den östra schaktkanten (bilaga 4, C1).

Lager 270

På ett djup av 0,7 meter under nuvarande marknivå framkom ett 0,8 x 0,7 m stort och 0,1 meter tjockt, gråsvart kulturlager. Lagret överlagrade en stenlägg-

Figur 8. Plan schakt, kontexter och sektion. Skala 1:100

ning och tolkas som ett avsatt lager ovanför en gata. Lagret finns även bevarat utmed en 5 meter lång sträcka i den östra schaktkanten (bilaga 4, C1).

Stenläggning 296

På ett djup av 1 meter under nuvarande marknivå framkom en 0,1 m tjock och fragmentariskt bevarad stenläggning. Endast två stenar fanns kvar men flera stenar observerades i schaktväggen (bilaga 4, C1).

Lager 301

1,1 meter under nuvarande marknivå framkom ett 0,2–0,5 meter tjockt mörkt grått lager som. Lagret tolkas som ett utfyllnadslager som innehöll keramik och kritpipsskaft. Lagret fortsatte djupare ned än färdigt schaktdjup inom den grävda ytan.

Stenläggning 302

1,3 meter under nuvarande marknivå framkom en 0,1 m tjock stenläggning bestående av upp till 0,1 meter stora rundade gråstenar. Stenläggningen var endast synlig i sektion.

Bärlager 303

Under stenläggningen 302, på en nivå av 1,4 meter under nuvarande marknivå, framkom ett 0,1–0,3 meter tjockt lager av ljus fin sättsand. Lagret tolkas ha fungerat som bärlager till den ovanliggande stenläggningen och var endast synlig i sektion.

Fynd

Keramik

Yngre rödgods (BII:4)

I lager 301 påträffades tre bukdelensfragment till olika kärl från krukor av yngre rödgods. Lagret kan dateras till 1600-talets första hälft och kärlen bör vara från samma tid.

Stengods (CII) - typ 5

I lager 301 påträffades ett fragment från (F4) från ett krus (fig. 9). Godset är välsintrad med ljusgrå färg. Brottytan är något sandig och ojämnhet med skarpkantad. På ytan finns en ljusgrå tjock saltglasyr medan insidan är obehandlad. Typen dateras till 1600-talets första hälft och tillverkningsorten kan vara Siegburg eller Langerwehe (Johansson, 2012:90).

Tolkning av resultaten

I samband med undersökningen påträffades tre olika stenläggningar. Den yngsta framkom cirka 0,6 meter under nuvarande marknivå och kan sannolikt dateras till mitten av 1700-talet. Stenläggningen har tidigare

Figur 9. F4, fragment av stengodskrus påträffat i lager 301. Skala 2:1.

påträffats vid två undersökningar år 2005 (SR 1075) och år 2006 (SR1442), men då i andra lägen. Vid den senare undersökningen tolkades stenläggningen ha tillkommit vid samma tid som det intilliggande Gamla Auktionsverket, eftersom den låg i nivå med byggnadens grundmur.

Den andra kullerstensgatan framkom en meter under nuvarande marknivå och även denna stenläggning påträffades vid de båda tidigare undersökningarna år 2005 och 2006. I samband med undersökningen 2006 framkom även fynd av porslin och kritpipsskaft med dateringar till 1700-talets första hälft.

Den äldsta kullerstensgatan påträffades på 1,4 meters djup och kan dateras till tiden efter år 1600. Vid undersökningen påträffades även en skärva från ett stengodskrus (F4) med datering till 1600-talets första hälft och vid undersökningen år 2006 framkom ett handtag till en trebengsgröta från sent 1500-tal.

De olika stenläggningarna bedöms med ledning av äldre kartmaterial ha utgjort tre generationer av gatu- eller gårdsnivåer som anslutit till den bebyggelse som efter år 1635 tillkommer vid Birger Jarls torn, inom Axel Baners tomt gamla tomt.

Utvärdering av undersökningsplan

Inga avvikelser inträffade i förhållande till av
Länsstyrelsen beslutad undersökningsplan.

Referenser

Skriftliga källor

Carlsson, M. & Bergman, A. 2009. Birger Jarls torn, spår av profan bebyggelse ca 1550–1630, Arkeologisk undersökning år 2006, SR 1442 & 1444. Stockholms stadsmuseum, Arkeologisk rapport 2009:6.

Hansson, H. 1956. Stockholms stadsmurar. Monografier utgivna av Stockholms stad 18. Stockholm.

Johansson, M. 2012. Keramiken i Storkyrkobrinken. Stockholms stadsmuseum. Arkeologisk rapport 2012:19.

Löfgren, A. 1940. Riddarholmen 1620-talet-1940: tomtbildnings och stadsplanehistorisk utredning. Stockholm.

Olsson, M. 1928. Riddarholmskyrkan 1. Byggnadshistoria. Stockholm.

Stockholm. Stahre et al. 2005. Stockholms gatunamn. Monografier utgivna av Stockholms stad 50. Stockholm.

Wändesjö, J. 2006. Birger Jarls torn AB 86:3 och Över kommissariens hus AB 86:2, SR 1075. Stockholms stadsmuseum. Arkeologisk rapport 2006:3.

Digitala källor

SR - Stadsarkeologiskt register. <https://stadsarkeologisktregister.stockholm>

SSM - Stockholms stadsmuseum. <https://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/>

Bilagor

1. Schakttabell
2. Kontexttabell
3. Fyndtabell
4. Sektionsritningar, skala 1:50
5. Relationsmatris

Bilaga 1. Schakttabell

Nr	Storlek m	Djup m	Beskrivning	Kontext	M ö h	Lämning
200	12,5 x 0,6 - 2	1 - 1,4	Schakt, 12,5 x 0,6 - 2 m stort och 1 - 1,4 m djupt. Större delen av schaktet sträckte sig i en gammal rörgrav och marken bestod av modernt fyllnadsmaterial. I södra delen av schaktet grävdes en 1 x m stor yta i orörd mark med bevarade kulturlager. Schaktet fanns i den östra ytterkanten av den tidigare rörgraven och i den östra schaktväggen fanns bevarade kulturlager.	218, 270, 296, 301, 303	6,1 - 7,6	L2015:7789

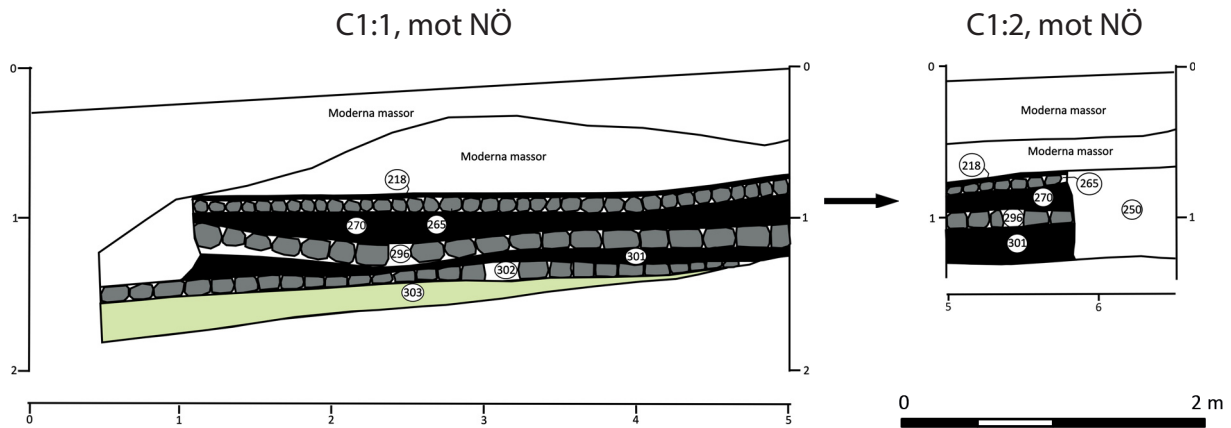
Bilaga 2. Kontexttabell

Nr	Typ	Djup (m)	Tjocklek (m)	Beskrivning
218	Lager	0,5	0,1	Lager, svartbrunt lager som var 0,8 x 0,7 m stort. Lagret var 0,1 m tjockt och överlagrade en gata. Lagret innehöll keramik, spik och fönsterglas. Lagret framkom 0,5 m under markytan.
250	Störning	0,6	0,6	Nedgrävning som gjorts i modern tid. Nedgrävningen är frischakt för en betongkulvert som ligger söder om schakt.
265	Lager	0,6	0,1	Stenläggning, byggd av 0,1 m stora rundade naturstenar. Lagret fanns 0,6 m under markytan i ett lager med ljus sättsand. Lagret var 0,1 m tjockt.
270	Lager	0,7	0,1	Lager, gråsvart lager som var 0,8 x 0,7 m stort. Lagret överlagrade en stenbeläggning och tolkas som ett avsatt lager ovanför en gata. Lagret var 0,1 m tjockt och fanns 0,7 m under markytan.
296	Lager	1	0,1	Stenläggning, endast två stenar bevarade inom grävd yta. De övriga stenarna har plockats bort när man anlägger en ny gata ovanför den gamla. Lagret fanns 1,0 m under marken.
301	Lager	1,1	0,2 - 0,5	Lager, mörkt grått lager som var 0,2 - 0,5 m tjockt. Lagret tolkas som ett utfyllnadslager som innehöll keramik och kritpipa. Lagret fortsatte djupare ned än färdigt schaktdjup.
302	Lager	1,3	0,1	Stenläggning, utgörs av rundade gråstenar som var upp till 0,1 m stora. Endast synlig i sektion. Lagret fanns 1,3 m under markytan och var 0,1 m tjockt.
303	Lager	1,4	0,1 - 0,3	Lager, lager med ljus fin sättsand. Endast synlig i sektion. Lagret fanns 1,4 m under markytan och var 0,1 - 0,3 m tjockt.

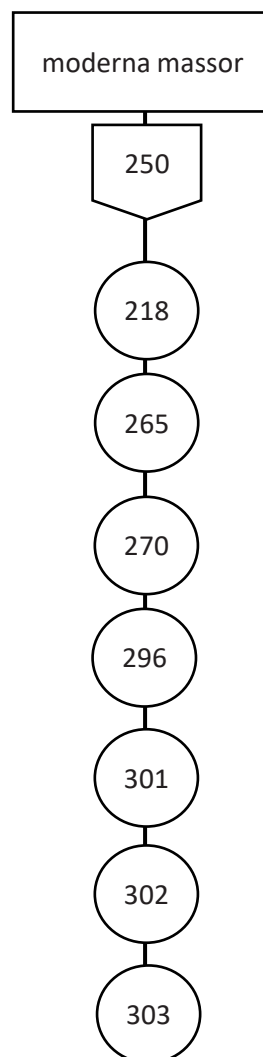
Bilaga 3. Fyndtabell

Nr	Kontext	Material	Sakord	Antal	Fragm. grad	Vikt (g)	Beskrivning	Gods	Del	Formtyp	Färg	Glasyr	Datering
1	301	Keramik	Kritpipa	3	Fragment	5			Skaft				16/1700-tal
2	301	Keramik	Kärl	1	Fragment	50		BII:4	Buk	Kruka	Brun	Blyglasyr	
3	301	Keramik	Kärl	1	Fragment	12		BII:4	Bot Buk	Kruka	Grön	Blyglasyr	
4	301	Keramik	Kärl	1	Fragment	4	Saltglasyr utsida, oglaserad insida.	CII:2	Buk	Krus	Grå	Saltglasyr	
5	301	Keramik	Kärl	1	Fragment	4	Saknar glasyr	BII:4	Buk	Kruka	Brun		
6	301	Glas	Butelj	1	Fragment	4			Myn Hals				

Bilaga 4. Sektionsritningar, skala 1:50

Bilaga 5. Relationsmatris

A photograph of an archaeological excavation site. In the foreground, a long, narrow trench has been dug into the ground. Inside the trench, several large, rounded stones are visible, arranged in a row. A red and white striped measuring tape is placed horizontally across the stones. To the right of the trench, a pile of similar stones sits on the ground. A black shovel handle is visible in the lower right corner. In the background, a building with a red door and windows is visible. A metal railing and stairs lead up to the building. A sign with a hand icon and the word "Obehöriga" is posted on the railing. The text is overlaid on the upper part of the image.

En arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning genomfördes i anslutning till Birger Jarls torn på Riddarholmen i Stockholm under september 2025. I samband med arbetena påträffades resterna av tre äldre gatunivåer samt fynd från 1600- och 1700-talen.

